

Timothy Keller & Kathy Kellerová

A man and a woman are standing on a wooden deck, facing each other and smiling. The man is on the left, wearing a dark jacket and pants. The woman is on the right, wearing a patterned jacket and light-colored pants. They are holding hands. The background is a soft-focus landscape with hills and trees under a warm, golden light, suggesting a sunset or sunrise.

SMYSL MANŽELSTVÍ

**Tajemství závazného vztahu
ve světě bez závazků**

Timothy Keller & Kathy Kellerová

SMIYSL MANŽELSTVÍ

BIBLION

Není-li uvedeno jinak, biblické citace jsou z *Bible, překladu 21. století*

© 2009 BIBLION

www.bible21.cz

Timothy Keller a Kathy Kellerová: *Smysl manželství*

Překlad: Zuzana Kempná

© 2014 BIBLION

Krocínovská 6, 160 00 Praha 6

www.biblion.cz

Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-87282-12-0

Tištěná verze

ISBN 978-80-87282-13-7

Elektronická kniha – PDF

ISBN 978-80-87282-14-4

Elektronická kniha – MOBI

ISBN 978-80-87282-15-1

Elektronická kniha – ePUB

Našim celoživotním přátelům:

Adele a Dougovi Calhounovým

Jane a Waynemu Frazierovým

Louise a Davidovi Midwoodovým

Gayle a Garymu Somersovým

Cindy a Jimovi Widmerovým

Naše cesty nás zavedly ledaskam,

ale nikdy nás nerozdělily

od sebe navzájem,

ani od naší První lásky.

OBSAH

Úvodem	7
1. Tajemství manželství	17
2. Síla k manželství	45
3. Podstata manželství	71
4. Poslání manželství	101
5. Milovat cizince	123
6. Přijmout jinakost	157
7. Kapitola pro nezadané	179
8. Manželství a sex	205
Závěrem	225
Dodatek: Rozhodování a genderové role	229
Poznámky	234

ÚVODEM

*Kéž vaše srdce... spojí v jedno
nejlepší stvořitel všech sňatků, Bůh.¹*

William Shakespeare, *Jindřich V.*

Kniha pro manžele

Představte si tuto knihu jako strom, který vyrůstá ze tří hlubokých kořenů. Tím prvním je šestatřicet let trvající manželství s mou ženou Kathy.² Pomáhala mi napsat tuto knihu a sama napsala šestou kapitolu nazvanou Přijetí jinakosti.

V první kapitole varuji čtenáře před dnes rozšířenou představou o dvou „spřízněných duších“, tedy o páru složeném z lidí, kteří „se narodili jeden pro druhého“. Je ale pravda, že jsme si s Kathy od počátku našeho vztahu oba uvědomovali, jak vzácně se k sobě hodíme a jak hluboké je naše vnitřní souznění. S Kathy jsem se seznámil přes její sestru Susan, která se mnou studovala na Bucknellově univerzitě. Susan mi o Kathy často vyprávěla a jí se zase zmiňovala o mně. Kathy se už v raném mládí vydala na cestu křesťanské víry díky četbě *Letopisů Narnie* od C. S. Lewise.³ Naléhala na Susan, ať mi *Letopisy* doporučí. Když jsem se do nich začel, velice na mě zapůsobily, stejně jako další Lewisova díla, se kterými jsem se později seznámil. V roce 1972 jsme oba nastoupili na Gordon-Conwellův teologický seminář na severním předměstí Bostonu. Tam jsme si záhy uvědomili, že nás spojuje ono „tajemné pouto“, o kterém Lewis říká, že díky němu se z lidí stávají blízcí přátelé – anebo i něco víc.

Možná jste si všimli, že knihy, které máte opravdu rádi, spojuje jakési tajemné pouto. Nedokážete to sice vyjádřit slovy, ale moc dobře víte, co je tou společnou vlastností, díky které je milujete... Nezrodí se snad všechna přátelství na celý život ve chvíli, kdy konečně potkáte

jinou lidskou bytostí, která má nejasné tušení... toho čehosi, po čem toužíte od narození...?⁴

Naše přátelství časem přerostlo v zamilovanost a nakonec jsme se zasnoubili. Po svatbě pak původně křehké manželství postupně zrábalo v pevné a spolehlivé partnerství. Tento přerod však nebyl bezbolestný. Trnitou cestu za naším manželským štěstím lemují milníky jako Velký proslov o házení perel sviním, Osudová bitva o špinavé pleny, Případ rozbitého svatebního porcelánu a další neslavné kapitoly z dějin naší rodiny, které vám v této knize ještě vylíčím. Podobně jako většina dnešních mladých párů jsme zjistili, že manželství je mnohem náročnější, než jsme předpokládali. Když jsme v závěru svatebního obřadu vycházeli z kostela za zvuků písně „How Firm a Foundation“, netušili jsme, jak výstižně její slova vypovídají o bolesti a námaze spojené s budováním pevného manželství:

Když ohněm zkoušek povede cesta tvá,
 má milost ti provždy vystačí.
V trápení s tebou, vždy ti požehnám,
 v nejhlubší tísní tě posvětim.⁵

Tato kniha je tedy určena hlavně těm, kteří už zjistili, jak velkou každodenní výzvu manželský život představuje, a hledají praktické rady, jak v manželství zvládnout někdy téměř nepřekonatelné „zkoušky ohněm“ a jak se díky nim posunout dál. Manželské zkušenosti v naší společnosti daly vzniknout rčení „lábánky skončily“. Tato kniha je určena všem těm, kdo to pocítili doslova na vlastní kůži a tvrdě dopadli zpátky na zem.

Kniha pro svobodné

Druhým kořenem této knihy je má mnohaletá pastorační činnost ve velkoměstě, ve kterém žijí miliony nezadaných lidí, a v církvi, ve které jsou jich tisíce. Náš sbor, Redeemer Presbyterian Church na Manhattanu, je v tomto ohledu raritou. Je to velmi početné

společensví, které po celá léta tvoří převážně svobodní. Před několika lety, když sbor navštěvovalo kolem čtyř tisíc lidí, jsem se zeptal jednoho velmi významného církevního konzultanta: „Kolik znáte sborů, které jsou velké jako ten náš a chodí do něj tři tisíce nezadaných?“ „Pokud vím, váš sbor je v tomto ohledu unikát,“ odpověděl tehdy.

Když jsme s Kathy na sklonku osmdesátých let začali působit v centru New Yorku, stále znovu nás zaráželo, s jak hlubokou rozporuplností pohlíží naše západní kultura na manželství. Právě tehdy a tam jsme začali slyšet všechny námitky, které jsou nyní ve společnosti tak rozšířené. Manželství vzniklo původně kvůli majetku a teď už je přežitkem. Manželství likviduje identitu jedince a utlačuje ženy. Manželství dusí vášeň a neodpovídá psychologické realitě. Manželství je „jenom kus papíru“ a lásku pouze komplikuje, a tak dále. Pod podobnými filosofickými námitkami se však skrývá propletenec rozporuplných osobních emocí vzešlých z mnoha negativních zkušeností s manželstvím a rodinným životem.

Někdy na začátku naší newyorské služby, na podzim roku 1991, jsem během devíti týdnů přednesl sérii kázání o manželství. Nahrávky těchto kázání se pak staly vůbec nejposlouchanějšími ze všech, které náš sbor kdy publikoval. Tuto sérii kázání jsem musel zahájit určitým ospravedlněním, proč se chystám ve sboru složeném převážně svobodných lidí věnovat řadu týdnů právě vyučování o manželství. Jako hlavní důvod jsem uvedl, že dnešní „singles“ potřebují získat syrově realistickou a současně fascinující vizi toho, co manželství je a čím může být. To, co jsem tehdy říkal, se hodí i pro dnešní nezadané čtenáře. Proto je tato kniha určena i jim.

Když jsem se připravoval k sepsání této knihy, přečetl jsem spoustu křesťanských pojednání o manželství. Většina z nich vznikla proto, aby pomohla manželským párům vyřešit konkrétní problémy. Tato kniha může posloužit i v tomto směru, ale jejím primárním cílem je poskytnout lidem žijícím v manželství i mimo ně představu o tom, jak vypadá manželství z pohledu Bible. Manželům pomůže k poopravení mylných názorů, které mohou jejich manželství škodit. Svobodným zase pomůže vzdát se destruktivně přehnané touhy po manželství

nebo naopak stejně destruktivního zavržení manželství. Kniha o manželství založená na Bibli také čtenářům pomůže při uvažování, jaký by měl být jejich případný partner.

Kniha o Bibli

Konečně je tu ještě třetí zdroj materiálu pro tuto knihu, a to ten nejzákladnější. Kniha sice vychází z mých osobních zkušeností v manželství i ve službě, ale ještě více se opírá o učení Starého a Nového zákona. Před téměř čtyřmi desítkami let jsme s Kathy jako studenti teologie začali zkoumat, co Bible říká o sexu, genderových rolích a o manželství. Během následujících patnácti let jsme tyto poznatky uplatňovali v našem manželství. Posledních dvaadvacet let pak tyto své poznatky z Písma i z vlastní zkušenosti používáme při vedení, povzbuzování, poradenství a vyučování mladých obyvatel velkoměsta v oblasti sexu a manželství. Plody těchto tří zdrojů vám předkládáme v této knize.

Základem všeho však zůstává Bible.

Tři lidské instituce zaujímají v Bibli zvláštní postavení. Je to rodina, církev a stát. V Bibli se nepíše nic o tom, jak by se měly provozovat školy, i když jsou pro rozkvět společnosti stěžejní. Nedočteme se v ní o obchodních společnostech, muzeích ani nemocnicích. O celé řadě prospěšných zařízení a lidských organizací se Bible nezmiňuje ani neupravuje jejich chod. A tak si je v souladu s obecnými zásadami pro lidský život, které nám Bible poskytuje, můžeme klidně zakládat a provozovat po svém.

S manželstvím je to jinak. Jak říká *Kniha společných modliteb* (Book of Common Worship), Bůh „ustanovil manželství pro blaho a štěstí lidstva“. Manželství se nevyvinulo v pozdní době bronzové jako způsob, jak uspořádat majetkové právo. Vyprávění o stvoření v knize Genesis vrcholí scénou, v které Bůh spojuje muže a ženu manželstvím. Bible začíná svatbou (Adama a Evy) a v knize Zjevení končí opět svatbou (Beránka a jeho církve). Manželství je Boží vynález. Je to samozřejmě také lidská instituce, odrážející charakter dané lidské kultury, v níž se odehrává. Sama myšlenka manželství však

má kořeny v Boží vůli a v jeho jednání. Proto je tak zásadní, co se v Bibli říká o Boží představě o manželství.

Při presbyteriánském svatebním obřadu zazní, že manželství je „ustanovenó Bohem, řídí se jeho příkázáními a žehná mu náš Pán Ježíš Kristus“. Když Bůh něco ustanoví, také to nějak uspořádá. Pokud manželství vymyslel Bůh, měli by se lidé vstupující do manželství snažit pochopit, co jím sleduje, a zařídít se podle toho. V mnoha dalších aspektech života si také necháváme poradit. Například při koupi auta: pokud si člověk koupí vůz, tedy stroj, který zdaleka není schopen sám vytvořit, určitě si vezme k ruce uživatelský manuál a bude se řídit pokyny konstruktéra, jak s autem zacházet a jakou vyžaduje údržbu. Ignorovat návod znamená koledovat si o neštěstí.

Celá řada lidí, kteří neuznávají Boha ani Bibli, ale žijí ve šťastném manželství, se do značné míry řídí Božím záměrem, ať už jsou si toho vědomi nebo ne. Mnohem lepší však je, když si jeho záměry uvědomujeme. Objevit je můžeme právě na stránkách Bible.

Co dělat, máte-li chuť si Bibli přečíst a přitom nesdílíte názor, že se na ni můžete spolehnout jako na zjevení od Boha? Možná si jí v některých ohledech vážíte, ale nevěříte jí v oblasti sexu, lásky a manželství. V těchto námětech se její starověká moudrost značně rozchází se současnými názory západního světa, a proto má Bible v těchto ohledech pověst „staromódní“ knihy. Přesto vám doporučujeme to s ní zkusit. Během let jsme já i Kathy podrobně vyučovali o manželství. Přednesl jsem nespočet svatebních proslovů. Zjistili jsme, že většinu lidí, kteří nesdílejí náš pohled na Bibli ani na naši křesťanskou víru, často šokuje, jak pronikavý je biblický pohled na manželství a jak se hodí do jejich vlastní situace. Po obřadu mi lidé nezdřívka řeknou něco jako: „Vůbec nejsem věřící, ale byla to nejužitečnější a nejfundovanější řeč o manželství, jakou jsem kdy slyšel.“

Utvořit si nepokřivený náhled na manželství je těžké. Všichni na ně pohlížíme zkreslenou optikou vlastních zkušeností. Pokud jste vyrůstali ve výjimečně stabilní rodině a vaši rodiče měli skvělé manželství, mohli jste díky tomu získat pocit, že to jde tak nějak samo. A když jste pak sami vstoupili do manželství, mohlo vás pořádně zaskočit, kolik dá práce budovat trvalý vztah. Pokud jste na druhou

stranu zažili špatné manželství nebo rozvod, ať už jako dítě nebo jako dospělý člověk, může být váš pohled na manželství přehnaně opatrný a pesimistický. Můžete až *příliš* očekávat problémy ve vztazích, a když se pak objeví, příliš zbrkle si řeknete „a už je to tady“ a vzdáte to. Jinými slovy, v důsledku jakékoli zkušenosti s manželstvím v minulosti můžete být sami pro manželství špatně vybaveni.

Jak tedy získat úplný pohled na manželství?

Existuje mnoho dobrých návodů „jak na to“. Většinou je píšící lidé, kteří se věnují manželskému poradenství, a tyto knihy mohou být velmi užitečné. Takové manželské příručky však mohou už po pár letech působit poněkud zastarale. V Bibli najdeme učení, které bylo po staletí prověřováno miliony lidí z nejrůznějších kultur. Víte o nějakém podobném zdroji poznání o manželství?

Struktura knihy

Tato kniha vychází především z klíčového biblického textu o manželství, zaznamenaného v 5. kapitole Pavlova listu Efeským. Tato pasáž je sama o sobě nesmírně bohatá a podnětná, navíc však také cituje a vykládá další zásadní biblický text o manželství – druhou kapitolou knihy Genesis.

V první kapitole naší knihy uvedeme toto Pavlovo pojednání do dnešního kulturního kontextu a seznámíme se s dvěma základními kameny biblického pohledu na manželství – totiž že manželství ustanovil Bůh a že manželství má být odrazem lásky, kterou k nám Bůh projevil v našem Spasiteli Ježíši Kristu. Proto nám také evangelium pomáhá porozumět manželství a manželství nám zase pomáhá pochopit evangelium. Ve druhé kapitole probereme Pavlovu tezi, že všichni, kdo žijí v manželství, potřebují, aby v jejich životě působil Duch svatý. Ten nám totiž dává porozumět spáse, kterou máme v Kristu, a pomáhá nám v boji s úhlavním nepřitelem manželství, hříšnou sebestředností. Pokud si máme vzájemně pomáhat a sloužit tak, jak bychom měli, potřebujeme k tomu plnost Ducha.

Třetí kapitola nás přivádí k samotnému jádru manželství, totiž k lásce. Jenže – co je láska? Tato kapitola pojednává o tom, jaký je

vztah mezi pocity lásky a skutky lásky. Také probereme vztah mezi milostným vzplanutím a láskyplným smluvním svazkem. Čtvrtá kapitola se zabývá otázkou, k čemu vlastně manželství je: umožňuje dvěma duchovně spřízněným partnerům, aby si navzájem pomáhali stát se lidmi, jakými Bůh chtěl, aby byli. Zde pochopíme, že cesta svatosti vede k poznání nového, hlubšího štěstí. Pátá kapitola představuje tři základní dovednosti, kterými si na této cestě můžeme vzájemně pomáhat.

Šestá kapitola se věnuje křesťanskému pojetí manželství jako prostoru, ve kterém každý z partnerů přijímá odlišnost opačného pohlaví jako příležitost k neustálému poučení a růstu. Sedmá kapitola nabízí podněty nezadaným lidem, jak i oni mohou mít užitek z této knihy a jak mohou moudře zvažovat případný vstup do manželství. A konečně osmá kapitola se zabývá tématem sexu – proč Bible omezuje sex na manželství a jak se tento biblický pohled, pokud ho přijmeme, promítá v našem životě, ať už jsme manželé, či svobodní.⁶

V této knize prozkoumáme křesťanský pohled na fenomén manželství. Jak už jsem řekl, budeme přitom vycházet z bezprostředního čtení biblických textů. Znamená to, že definujeme manželství jako celoživotní monogamní vztah mezi mužem a ženou. Bůh podle Bible ustanovil manželství jako odraz své spasitelné lásky, kterou nám projevuje v Kristu. Měl v úmyslu jím tříbit náš charakter a vytvořit stabilní lidské prostředí, v němž by se mohly rodit a vyrůstat děti. Rozhodl se toho dosáhnout tak, že spojí dvě navzájem se doplňující pohlaví trvalým celoživotním svazkem. Musím tedy na tomto místě podotknout, že takovouto křesťanskou vizi pro manželství nemohou naplnit dva lidé stejného pohlaví. V tom se bibličtí autoři jednomyslně shodují. Proto na všech stránkách této knihy vycházíme z tohoto pohledu, ačkoli se tématem homosexuality přímo nezabýváme.

Biblické učení o manželství není pouhým odrazem náhledu určité kultury či doby. Biblický pohled je v jistém rozporu s naší současnou západní kulturou a jejím pojetím individuální svobody jako jediné cesty ke štěstí. Bible ovšem kritizuje také tradiční kultury, pro které dospělý jedinec nebyl plnohodnotným člověkem, pokud nežil v manželství. Kniha Genesis ostře kritizuje instituci polygamie, navzdory

tomu, že byla ve své době běžnou kulturní praxí. Genesis živě líčí trápení a dalekosáhlé škody, které polygamie vnáší do rodinných vztahů, i bolest, kterou působí hlavně ženám, a rázně se staví proti ní. Novozákonní pisatelé pak mj. vyzdvihovali celoživotní svobodný stav jako legitimní životní model. Psali o tom způsobem, který pohanský svět děsil.⁷ Jinými slovy, učení biblických autorů představovalo pro názory jejich vlastní kultury neustálou výzvu – nebylo tedy pouhým produktem starověkých zvyklostí a praktik. Nemůžeme proto biblický pohled na manželství odepsat jako jednostranně zpátečnický a z kulturního hlediska překonaný. Naopak, obsahuje celou řadu praktických, realistických rad pro manželství a také zaslíbení, nad kterými se člověku tají dech. Písmo je podává nejen jako výstižně zformulované výroky, ale i formou poutavých příběhů a působivé poezie.⁸ Dokud se člověk neodhodlá pohlížet na manželství skrze Písmo a nikoli pouze optikou vlastních obav, romantických představ, svých konkrétních zkušeností nebo omezeným průhledem své kultury, nebude se moci objektivněji rozhodovat ohledně své vlastní partnerské budoucnosti.

List Efeským 5:18–33

¹⁸Neopíjejte se vínem (což vede k prostopášnosti), ale nechávejte se naplnit Duchem. ¹⁹Promlouvejte k sobě navzájem v žalmech, chvalozpěvech a duchovních písních; svým srdcem zpívejte a hrajte Pánu. ²⁰Vždycky za všechno děkujte Bohu a Otci ve jménu našeho Pána Ježíše Krista.

²¹Z úcty ke Kristu se poddávejte jedni druhým.

²²Manželky, poddávejte se svým mužům jako Pánu.

²³Muž je hlavou své ženy, jako je Kristus hlavou církve, která je jeho tělem a on jejím zachráncem. ²⁴Jako se tedy církev poddává Kristu, tak ať se i manželky vždy poddávají svým mužům.

²⁵Muži, milujte své ženy, tak jako Kristus miloval církev. On vydal sám sebe za ni, ²⁶aby ji posvětil očištnou koupelí svého slova, ²⁷aby ji před sebou postavil jako slavnou církev bez jakékoli poskvrny a vrásky, aby byla svatá a bez úhony.

²⁸Stejně tak musí muži milovat své ženy jako svá vlastní těla. Kdo miluje svou ženu, miluje sám sebe. ²⁹Nikdo nikdy neměl své vlastní tělo v nenávisti, ale každý je živí a opatruje, tak jako Kristus svou církev. ³⁰Jsme přece údy jeho těla. ³¹„Proto muž opouští otce i matku – aby přilnul ke své manželce, aby se ti dva stali jedním tělem.“ ³²Toto je veliké tajemství; já však mluvím o Kristu a o církvi. ³³Ať ovšem každý jednotlivý z vás miluje svou manželku jako sám sebe. A žena ať má svého manžela v úctě.

Tajemství manželství

Proto muž opouští otce i matku – aby přilnul ke své manželce, aby se ti dva stali jedním tělem. Toto je veliké tajemství...

List Efeským 5:31–32

Už mě unavuje poslouchat sentimentální řeči o manželství. Většina z toho, co jsem si na toto téma vyslechl na svatbách, při bohoslužbách nebo v nedělní škole, má asi takovou hloubku jako předtištěné přáníčko z papírnictví. Manželství je všechno možné, jen *ne* sentimentální. Žít v něm je nádherné, ale těžké. Manželství přináší vzrušující radost a povzbuzení, ale také krev, pot a slzy, hořké prohry a vyčerpávající vítězství. Neznám jediné manželství trávající déle než pár týdnů, jež bych mohl popsat jako procházku růžovým sadem. Není proto divu, že mnoho dvojic se může ztotožnit pouze s jediným výrokem ze slavného apoštolova pojednání o manželství v 5. kapitole listu Efeským, a to s 32. veršem citovaným v záhlaví této kapitoly. Někdy člověk po dlouhém náročném dnu, kdy se snažil porozumět svému protějšku, padne do postele a jediné, na co se zmůže, je povzdech: „Všechno je to veliké tajemství!“ Někdy člověku manželství připadá jako nerozluštitelná hádanka, jako bludiště, ve kterém se ztratil.

To vše je pravda. A přece mezi lidmi neexistuje úžasnější a důležitější vztah než manželství. Při první svatbě zachycené v Bibli je v roli oddávajícího sám Bůh (Genesis 2:22–25). Když muž spatří svou ženu, přejde náhle z prózy do poezie a zvolá: „Konečně!“¹ Ve zmíněné pasáži všechno nasvědčuje tomu, že manželství je vedle našeho vztahu k Bohu tím nejhlubším vztahem, jaký může existovat. Poznávat a milovat svého partnera je podobné jako poznávat Boha – je to obtížné a bolestné, naplňující a nádherné.

Nejpodivuhodnější a nejnáročnější lidský vztah. Tak vykresluje manželství Bible. A snad nikdy nebylo potřeba manželství ocenit a vyzvednout tak jako dnes.

Manželství na ústupu

„Hlavní manželské ukazatele“ – tedy empirická data ohledně stavu manželství a spokojenosti manželů ve Spojených státech – během posledních čtyřiceti let nepřetržitě klesají.² Oproti roku 1960 vzrostla rozvodovost téměř dvojnásobně.³ Zatímco v roce 1970 se 89 procent dětí narodilo do manželství, dnes už to platí o pouhých 60 procentech dětí.⁴ A co je nejvýmluvnější, v roce 1960 žilo více než 72 procent dospělých Američanů v manželství, kdežto roku 2008 už to bylo pouhých 50 procent.⁵

Všechny tyto údaje svědčí o vzrůstající ostražitosti a prohlubujícím se pesimismu, který v naší kultuře vůči manželství panuje. Platí to zvláště o mladých lidech. Ti se domnívají, že na dobré manželství nemají velkou šanci. A i kdyby jejich manželství bylo nakonec stabilní, děsí je vyhlídka na to, že by v něm zavládla sexuální nuda. Jak se kdysi zeptal komik Chris Rock: „Chcete být svobodní a osamělí, nebo ženatí a znudění?“ Mnoho mladých lidí věří, že si skutečně mohou vybrat pouze z těchto dvou možností. Proto řada z nich směřuje ke kompromisu mezi manželstvím a pouhým tělesným stykem – k nesezdanému soužití se sexuálním partnerem.

Tento trend během posledních tří desetiletí exponenciálně narůstá. Více než polovina dnešních párů spolu žije už před svatbou. Něco takového v roce 1960 prakticky neexistovalo.⁶ Jedna čtvrtina neprovdaných žen ve věku mezi pětadvaceti a devětatřiceti lety v současné době žije s partnerem. S takovýmto soužitím „na hromádce“ má zkušenost 60 procent žen do čtyřiceti let.⁷ Tento trend je posilován několika všeobecně rozšířenými názory. Jedním z nich je předpoklad, že manželské svazky většinou nejsou šťastné. Polovina všech manželství přece končí rozvodem a z těch zbývajících je určitě spousta nešťastných. Často se tvrdí, že soužití před svatbou zvýší vaše šance, že si vezmete toho pravého nebo tu pravou. Dva lidé si potřebují vyzkoušet, zda se k sobě hodí, dříve než vlezou do chomoutu. Člověk si ověří, jestli jeho zájem o toho druhého nevypřchá a jestli to mezi nimi dostatečně „jiskří“. „Všichni moji známí, kteří se rychle vzali, aniž by spolu žili spolu před svatbou, se rozvedli.“

konstatoval jeden muž v Gallupově průzkumu pro Národní studii manželství.⁸

Všechny tyto názory a předpoklady mají ovšem jednu slabinu: téměř úplně se míjejí s realitou.

Překvapivé výhody manželství

Navzdory tvrzení onoho mladíka v Gallupově průzkumu existují „pádne důkazy nasvědčující tomu, že páry, které spolu žily před svatbou, jsou po svatbě náchylnější k rozvodu“.⁹ Soužití na hromádce je pochopitelnou reakcí lidí, kteří zažili bolestný rozvod svých rodičů. Fakta ale naznačují, že takováto léčba bývá horší než sama choroba.¹⁰

I další rozšířené názory jsou mylné. Je sice pravda, že asi 45 procent manželství končí rozvodem, ale zdaleka největší procento rozvodů se týká těch, kdo se brali neplnoletí, těch, kdo nedokončili školu a těch, kdo měli dítě ještě před svatbou. „Pokud jste tedy dosáhli rozumné úrovně vzdělání a máte slušný příjem, pocházíte z nenarušené rodiny, jste věřící, vstoupíte do manželství až po pětadvacátém roce a nepřivedli jste předtím na svět potomka, není skutečně příliš pravděpodobné, že se rozvedete.“¹¹

Mnozí mladí lidé preferují partnerské soužití, protože se domnívají, že by si před svatbou měli pořídit bydlení a finančně se zajistit.¹² Má se za to, že manželství představuje mimořádnou finanční zátěž. Výzkumy však poukazují na jev označovaný jako „Překvapivé ekonomické výhody manželství“.¹³ Průzkum penzijních dat z roku 1992 odhalil, že lidé, kteří strávili život v manželství, byli v době odchodu do důchodu o 75 procent movitější než ti, kteří do manželství nikdy nevstoupili nebo se rozvedli a další sňatek už neuzavřeli. A co je ještě pozoruhodnější, ukázalo se, že ženatí muži vydělávali o 10 až 40 procent více než jejich svobodní kolegové s obdobným vzděláním a pracovní zkušeností.

Jak je to možné? Částečně proto, že manželé se cítí fyzicky i duševně zdravěji. Manželství rovněž funguje jako účinný „polštář“, který člověku pomáhá proplout zklamáním, nemocemi a dalšími těžkostmi.

Pomáhá člověku získat zpět ztracenou rovnováhu. Důvodem vyšších příjmů pak může být i to, čemu odborníci říkají „manželské sociální nastavení“. Výzkumy uvádějí, že manželé se vzájemně vedou k vyšší osobní zodpovědnosti a kázni, než k jaké by je dokázali motivovat přátelé nebo příbuzní. Jen pro příklad – svobodní lidé mohou utrácet peníze neuváženě a impulzivně, aniž by se museli komukoli zodpovídat. Lidé žijící v manželství ale vyvíjejí jeden na druhého určitý tlak, aby spořili, investovali a odkládali některé požitky. Nic neposlouží ke zraní charakteru tak jako manželství.¹⁴

Hlavním důvodem rezervovanosti mladých lidí vůči manželství je jejich pocit, že většina manželských párů nešťastná. Typickou ukázkou je fórum Yahoo!, na kterém jeden čtyřiatvacetiletý mladík oznámil své rozhodnutí nikdy se neoženit. Uvedl, že když svůj úmysl sdělil v průběhu několika uplynulých měsíců svým ženatým přátelům, všichni se smáli a zjevně mu záviděli. Řekli mu, že na to jde chytře. Vyvodil z toho, že nejméně 70 procent lidí žijících v manželství je ve vztahu určitě nešťastných. Jedna mladá žena s jeho namátkovou zkušeností souhlasila a ohodnotila své ženaté a vdané přátele podobně: „Z deseti manželských párů... je jich sedm totálně nešťastných,“ prohlásila a dodala: „Příští rok se vdávám, protože svého snoubence miluji. Jestli se ale něco změní, bez váhání se s ním rozvedu.“¹⁵

New York Times Magazine nedávno uvedl článek o novém filmu s názvem *Monogamy* (Monogamie), který režíroval Dana Adam Shapiro.¹⁶ Shapiro si v roce 2008 uvědomil, že mnozí jeho přátelé třicátníci se rozvádějí. Rozhodl se tedy natočit film na základě autentických svědectví o rozpadu vztahů. Nashromáždil padesátku důvěrných rozhovorů s lidmi, jejichž manželství ztroskotalo. Spokojenými dlouholetými manželstvími se ale vůbec nezabýval. Když se ho někdo ptal po důvodech, parafrázoval Tolstého: „Všechny šťastné páry jsou stejné. To jest stejně nudné.“¹⁷ Reportér *Times* k tomu dodává: „Nikoho tedy asi nepřekvapí, když prozradíme, že celkový pohled filmu na partnerské vztahy je chmurný, ne-li přímo apokalyptický.“ Film vypráví o dvojicích lidí, kteří se nesmírně milují, ale „prostě jim to nakonec nevyjde“. V dalších rozhovorech o filmu režisér vyslovuje

názor, že je nesmírně těžké, i když ne zhola nemožné, aby se dva moderní lidé navzájem milovali a přitom nepotlačovali individualitu a svobodu svého protějšku. Shapiro nebyl nikdy ženatý, ačkoli doufá, že se jednou ožení, a nedomnívá se, že by jeho film od manželství odrazoval. Podle reportérových slov mu však monogamie činí „nesmírné potíže“. Jeho postoj odráží typický názor mladých lidí, zvláště těch, kteří žijí v lidnatějších metropolitních oblastech Spojených států.

Jako pastor sboru na Manhattanu navštěvovaného několika tisíci svobodných lidí jsem mluvil s řadou mužů a žen, kteří vnímají manželství stejně negativně. Své šance na dobré manželství často neprávem podceňují. Všechny průzkumy ukazují, že velmi mnoho lidí (61–62 procent) je v manželství „velmi šťastných“. Za posledních deset let toto číslo kleslo jen nepatrně. A co je úplně nejpřekvapivější, dlouhodobé studie ukazují, že pokud se lidé žijící v nešťastných manželstvích nerozvedou a v manželství zůstanou, budou dvě třetiny těchto svazků nakonec šťastné.¹⁸ Tato pozorování vedla socioložku Lindu J. Waiteovou z Chicagské univerzity k závěru, že „prospěšnost rozvodu se přeceňuje“.¹⁹

V uplynulých dvou desetiletích proběhly průzkumy, z nichž vyplývá, že lidé žijící v manželství shodně vykazují mnohem větší míru spokojenosti se svým životem než lidé svobodní, rozvedení nebo žijí „na hromádce“.²⁰ Zpráva rovněž odhaluje, že většina lidí je v manželství spokojená a že ti nespokojení, kteří se nerozvedou, nakonec ke spokojenosti dospějí. Navíc ti, kdo jako děti vyrůstali v úplných rodinách se dvěma sezdanými rodiči, dosahují v životě dvakrát až třikrát častěji pozitivních výsledků než ti, kdo takto nevyrůstali.²¹ To vše vede k závěru, že život v manželství a možnost vyrůst s rodiči, kteří žijí v manželství, představuje obrovské plus pro naši životní pohodu.

Dějiny manželství

Přesvědčení, že manželství je cosi dobrého a žádoucího, bývalo kdysi univerzálně rozšířené. To ale dnes již neplatí. Nedávná zpráva

Národní studie manželství, kterou vydala Virginská univerzita, dospěla k následujícímu závěru: „Zdá se, že jen necelá jedna třetina maturantek a pouze něco málo přes třetinu maturantů si myslí... že manželství je pro jednotlivce prospěšnější než jiné alternativy. Tento negativní postoj je ovšem v rozporu s dostupnými empirickými nálezy, které shodně vypovídají o značných osobních i sociálních výhodách života v manželství v porovnání se svobodným stavem nebo s nesezdaným soužitím.“²² Studie poukazuje na to, že názory většiny mladých lidí se nejen rozcházejí s dříve všeobecně přijímaným postojem, ale jsou také v rozporu s učením všech hlavních světových náboženství a nepodporují je ani aktuální nálezy z oblasti společenských věd.

Kde se tedy takový pesimismus vzal a proč se tak naprosto rozchází s realitou? Paradoxně může vycházet z jakéhosi nového nerealistického idealismu ohledně manželství. Ten má kořeny ve významném posunu chápání manželství, k němuž v naší kultuře došlo. Právní teoretik John Witte, Jr. uvádí, že dřívější „ideál manželství jako stálého smluvního svazku uzavřeného za účelem vzájemné lásky, plození potomků a ochrany pomalu ustupuje nové realitě manželství coby ‚dočasného sexuálního kontraktu‘ s cílem uspokojit zainteresované strany.“²³

Witte poukazuje na skutečnost, že v západních civilizacích existovalo několik konkurenčních názorů na to, jakou „formu a funkci“ by mělo manželství mít.²⁴ První dva postoje byly katolický a protestantský. V mnoha podrobnostech se sice rozcházely, ale oba učily, že smyslem manželství je vytvořit rámec pro celoživotní oddanost a lásku mezi manželi. Jednalo se o vážný závazek, který měl oběma stranám pomoci podřizovat individuální sklony a zájmy ve prospěch vztahu. Manželství mělo být svátostí Boží lásky (katolický důraz) a sloužit obecnému dobru (protestantský důraz). Protestanti chápali manželství jako Boží dar, který slouží nejen křesťanům, ale je k užitku celému lidstvu. Manželství spojovalo muže a ženu závazným partnerstvím a tím utvářelo jejich charakter. Na celoživotní manželský svazek se pohlíželo především jako na jediné sociálně stabilní prostředí, ve kterém mohou vyrůstat děti a kde budou

prospívat. Společnost měla na instituci manželství zvláštní zájem, protože žádné jiné prostředí nebylo tak prospěšné pro děti.²⁵

Witte vysvětluje, že z osvěcenství 18. a 19. století se vynořil nový pohled. Ve starších kulturách se lidé učili nacházet smysl v povinnosti, v přijímání přidělených sociálních rolí a jejich věrnému naplnění. V průběhu osvěcenství se začalo těžiště přesouvat. Na smysl života se začalo postupně pohlížet jako na výsledek svobody jednotlivce zvolit si život, který ho osobně nejvíce naplňuje. Definice manželství se změnila. Člověk už nenachází jeho smysl v sebezapření, tedy v tom, že se vzdá vlastní svobody a zaváže se plnit manželské a rodinné povinnosti, ale chce v něm najít citové a sexuální naplnění a seberealizaci.

Zastánci tohoto nového přístupu už nespatořovali podstatu manželství ani v jeho duchovní svátostné symbolice, ani ve společenském závazku k širšímu obecnému prospěchu. Pohlíželi na manželství jako na smlouvu mezi dvěma stranami, uzavřenou za účelem oboustranného rozvoje a uspokojení jednotlivce. Z tohoto pohledu vstupovali partneři do manželství kvůli sami sobě, ne proto, aby plnili povinnost vůči Bohu nebo společnosti. Smluvní strany měly proto mít právo spravovat svoje manželství tak, jak uznaly za vhodné, a neměla jim být ukládána žádná povinnost vůči církvi, tradici nebo širšímu lidskému společenství. Krátce řečeno, osvěcenství manželství zprivatizovalo. Vyňalo ho z veřejné sféry a přeformulovalo jeho smysl. Důraz už nespočíval na „obecném dobru“ jako například na odrážení Božího charakteru, utváření charakteru člověka nebo výchově dětí, ale na uspokojení jednotlivce. Toto nové chápání smyslu manželství v západní kultuře pomalu, ale jistě zatlačilo stará pojetí do pozadí.

Středem této proměny je především jednotlivec. Fejetonistka Tara Parker-Popeová nedávno napsala článek s názvem „The Happy Marriage Is the ‚Me‘ Marriage“ (Ve šťastném manželství jde o mě):

Myšlenka, že nejlepší manželství je takové, které přináší uspokojení jednotlivci, může někomu připadat nelogická. Nejde snad v manželství v první řadě o vztah? Dnes už ne. Po celá staletí se na manželství pohlíželo jako

na ekonomickou a sociální instituci, a citové a intelektuální potřeby partnerů se podřizovaly přežití manželství jako takového. V moderním vztahu ale lidé hledají spíše partnera, který udělá jejich život zajímavějším... a pomůže každému z nich dosáhnout cílů, o které usilují.²⁶

To je revoluční proměna a Parker-Popeová ji bez rozpaků nazývá pravým jménem. Manželství kdysi bývalo veřejnou institucí určenou k obecnému prospěchu, teď je to ale soukromá dohoda sloužící k uspokojení jednotlivců. Dříve šlo v manželství o *nás*, nyní v něm jde o *mě*.

Je však ironií, že tento novější pohled na manželství ve skutečnosti zatěžuje manželství i partnery drtivým břemenem v podobě očekávání, která tradičnější pojetí vůbec neznala. Výsledkem je, že jsme beznadějně uvízli v pasti: na jedné straně máme vůči manželství nerealistická očekávání, a zároveň z něj máme hrozné obavy.

Kdo se ke mně hodí?

Zřetelný obraz těchto očekávání můžeme najít v rozsáhlém průzkumu, který v roce 2002 v rámci Národní studie manželství vypracovali Barbara Dafoe Whiteheadová a David Popenoe. Práce má titul „Why Won't Men Commit“ (Proč se muži nechtějí vázat).²⁷ Ženy muže často obviňují, že trpí jakousi fobií ze závazku a bojí se manželství. A autoři zmíněné zprávy konstatují: „z našeho zkoumání vyplývá, že se tento rozšířený názor opírá o skutečné mužské postoje“. Dále uvádějí seznam důvodů, proč se mužům do ženění nechce nebo – když už možnost sňatku připustí – proč ho odkládají na pozdější dobu. Nejnápadnější však je, jak často se muži vyjádřili, že se ožení, až když najdou „dokonale spřízněnou duši“, tedy někoho, „kdo se ke mně opravdu hodí“. Co to ale znamená?

Když jsem se seznámil se svou budoucí ženou Kathy, velice rychle jsme vycítili, že toho máme neobvykle mnoho společného – celou řadu knih, příběhů, témat, životních názorů a zájmů. Jeden v druhém jsme rozpoznali spřízněného ducha a potenciál pro hluboké

přátelství. Když ale mladí lidé mluví o tom, kdo se k nim „hodí“, většinou mají na mysli něco jiného. Podle Whiteheadové a Popenoea zde hrají roli dva klíčové faktory.

Prvním z nich je fyzická přitažlivost a sexuální jiskření. V Shapirových rozhovorech s čerstvě rozvedenými lidmi hraje prominentní roli to, zda prožívali „skvělý sex“. Jedna žena vysvětlovala, že si vzala svého manžela proto, že jí „připadal svůdný“. K jejímu zármutku však manžel přibral a přestal dbát o svůj vzhled. A bylo po líbáncích. Znala hlavně sex. Zavedla pravidlo, že sex nebude, pokud ona nebude mít opravdu *chuť*. Jenže měla chuť málokdy. „Vytvořili jsme si rutinu a k sexu docházelo jen zhruba jednou týdně, možná i méně často. Vždycky to bylo úplně stejné a nebylo v tom žádné potěšení nebo citové uspokojení. Nebyla v tom žádná dychtivost nebo napětí, díky nimž je sex tak úžasný – ta chuť udělat na druhého dojem, okouzlit ho.“²⁸

Podle jejího názoru je tělesná přitažlivost základním kritériem, podle kterého by člověk měl hledat vhodného partnera.

V odpovědích na otázky v rámci Národní studie manželství však muži neuváděli sexuální přitažlivost jako nejdůležitější faktor. Udávali, že „kompatibilita“ pro ně spočívá především v tom, „aby mě partnerka brala takového, jaký jsem, a nesnažila se mě změnit.“²⁹ „Řada mužů vyjádřila svou zotrpklost vůči ženám, které se je snaží změnit... Někteří muži popisovali manželskou kompatibilitu tak, že chtějí najít ženu, která ‚bude zapadat do jejich života‘. Jak poznamenal jeden z respondentů: ‚Když se ti dva k sobě opravdu hodí, člověk se nemusí nijak měnit.‘“³⁰

Skutečně mužný muž

To je oproti minulosti převratná změna. Tradičně tomu bývalo tak, že muži vstupovali do manželství s tím, že to pro ně bude znamenat velkou osobní změnu. K tradičnímu chápání patřilo, že manželství muže „zušlechtuje“. Muži byli a jsou vnímáni jako nezávislejší než ženy a méně ochotní a schopní vstupovat do vztahů, které vyžadují vzájemnou komunikaci, podporu a spolupráci. Jedním z klasických